THE DAILY HEBREW JOURNAL

H. WINBERG, Pres. & Gen. Mgr.

The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario

PUBLISHED BY

— CANADIAN JEWISH PUBLISHING CO., LTD. —

67 Elizabeth Street Telephone Main 4582

SUBSCRIPTION RATES: $3.50 PER YEAR
SINGLE COPY 1c.

Entered as Second Class Mai Matter at G.P.O. Toronto, Ontario
January 22nd, 1913

אורשפרינגליכע זויבערקייט

די ריכטשנור וועלכע מיר האבען זיך געשטעלט פאדערט דאס

"SALADA"

טהעע

זאל תמיד ענטהאלטען די פיינסטע, פרישעסטע און יונגסטע בלעטלאך, שווארצע, געמישטע און גרין.

געדיינקט זיי

היינט אוונד, וועלען מיר אלע איפנעהמען דעם שעהנעם אידישען יום טוב, אינזער חג האסיף.

אין א טרויעריגען מאמענט, העם טרויעריגסטען פון אונזער גאנצער געשיכטע זוכען מיר איהם היינט מקבל. מיר בעגעגענען איהם אין א צייט, ווען פיעלע פון אונזערע עלטסטע אידישע קהלות זענען חרוב געווארען, און ווען פיעלע שטעהן אויף שוועל פונ'ם חורבן.

מיט א פערוואונדעטם הארץ, וועט דארום דער גלויקליכער טהייל פון אונזער פאלק וועלכער געפינט זיך אויף דיעזער זייט, בעגעגנען דיעזען גאטטער יום טוב.

די שעהנסטע מדדה ביי אידען, איז תמיד געווען, וואס אויף אונ'ז ווערט שמחות פלעגט מען ספעציעל מאכען סעודות פאר ארימע לייט און טהיילען פיעל צדקה.

זעקס מיליאן אידען זענען איבערגאנגען פערוואונדעלט געווארען אין ארימע לייט. לאמיר אין זיי ניט פערגעסען. און ווען איהר וועט זיך היינט אוונד אין סכה זעצען, און אייער נשמה וועט בעהערשט ווערען פונ'ם עינג יום טוב, פערגעסט ניט אין זיי, אין אונזערע אומגלויקליכע אין ליידענדע, וועלכע פערלאנגען ניט מעהר ווי א שטיקעל טרוקען ברייט, דעם הונגער צו שטילען.

אין וואו איהר וועט זיך יום טוב ניט בעגעגענען, אין שוהל אדער ביי אייערע פריינד און קהיבים, דערמאהנט זיך אין זיי צווישען וועלכע עס געפינען זיך אייערע אייגענע עלטערען, ברידער און שוועסטער, האט זי אין זינען אין אפט פאר זיי ברייט.

דער גרעסטער יום טוב'דיגער פערגעניגען אין די היינטיגע יום טוב טעג, דארף זיין צו בעזארגען אונזערע מיליאנען אומגלויקלכע אין ליידענדע, וועלכע זענען פון זייערע היימען אוועקגעריסען אין פערטריבען.

זאל אין אייער יום טובדיגען בודזשעט אויך אריינגעהן א נדבה פאר די אידישע מלחמה קרבנות.

דער שטורם פון פערוויסטונג געהט אלץ ווייטער אין ווייטער, ברענגענדיג איבעראל מיט זיך פערניכטונג פאר די אידישע איינוואוינער. דער כוס פון טרעהרען, איבערשטייגט שוין אלע ברעגען.

געדענקט אין זיי, געדענקט אין די יעניגע, וועלכע וועלען היינטיגען יום טוב, זיצען ווי אבלים צו דער ערד, פערטריבען אין ווייטע מקומות, און וואו זיי געפינען זיך אין דער גרעסטער נויטה.

געדענקט זיי.

צו די אידישע עלטערען

אידישע עלטערען, מיר ווילען היינט אייך אויפמערקזאם מאכען אויף א וויכטיגער לאקאלער פאסירונג.

אין אייערע הענד ליגען יעצט די מעגליכקייט, אז אייערע קינדער, די זיהן און טעכטער פון אונזער פאלק, זאלען אין זיך ניט אריינזאפען די קריסטליכע לעהרע, די קריסטליכע רעליגיאן מיט איהרע תפלות צום „זהן".

ע סעקזיסטירט אן אלטער געזעץ אין אונזער פראווינץ אנטאריא, אז אין אלע העכערע שולען, ווי „היי סקוהלס" און „קאלידזשיאיטס" זאל יעדען טאגען איידער די למודים היובען זיך אן אלע שולער צוזויפגעזאמלט ווערען אין איין פלאץ און מען זאל פאר זיי האלטען א פרעדיגט, לעזען פון דער ביבעל, און זינגען קריסטליכע הימנען.

יענער געזעץ איז שוין אן אלטער, און ער איז נאך בעשאפען געווארען אין יענע טעג, ווען אין די שולען האבען מעהרסטענס געלערענט קינדער פון איין גלויבען. מיט'ן וואוקס אבער פון דער היגער בעפעלקערונג, ווען זי איז געווארען א פערשיעדענארטיגע פון פיעלע נאציאנאליטעטען און גלויבענס, האט מען אויך דיעזען געזעץ ניט אזוי מקפיד געווען, און אין די מעהרסטע שולען זענען די תפלות ניט געווען אויפ'ן טאגעס ארדענונג.

אזוי איז אויך געווען אין דער היגער „טעכניקעל היי סקוהל".

מיר זאגען, אזוי איז עס געווען ביז וואנען, דיעזע, שול האט אר־בערגעצוגען אין דער נייער פרעכטיגער געביידע, וואס איז לעצטענס אויסגעבויט געווארען.

לעצטע וואך, איז נאך א לאנגער דעבאטע בעשלאסען געווארען ביי דער היגער באארד אף עדיוקיישען, אז די תפלות זאלען אין יענער שוהל איינגעפיהרט ווערען.

מען האט אפילו געפרובירט בעמערקען, אז עס לערנען דארטען פיעלע שילער, וועמענס רעליגיעזע מיינונגען מען דארף רעספעקטירען, דאך איז עס דורכגעגאנגען און אנגענומען געווארען,— ווייל די אידישע עלטערען האבען אפילו ניט געפרובירט פראטעסטירען, אז זיי פערלאנגען ניט, אז זייערע קינדער זאלען זינגען קריסטליכע תפלות.

די זאך איז שוין יעצט א פערפאלענע, און אויפהיבען א קאמף געגען דעם וועט זיין נוצלאז און אהן רעזולטאטען.

עס איז אבער דא א צווייטער וועג, ווי אזוי די אידישע קינדער קלאגען בעפרייט ווערען פונ'ם קריסטליכען איינפלוס.

דער „סקוהל געזעץ" ענטהאלט א פונקט, אז עלטערען וועלכע פער־לאנגען, אז זייערע קינדער זאלען בעפרייט ווערען פון דיעזער רעליגיאן־לעקציע, דארפען זיך ווענדען מיט א שריפטליכע ביטע צום פרינציפאל פון דער שול, און דער לעצטער וועט ערפילען זייער פערלאנג.

אלע ניין און דרייסיג קינדער פון קאטוילישען גלויבען, האבען שוין אזעלכע צעטעלאך צוגעטעלט צו דר. מ'קיי פרינציפאל פון דער שוהל, און זענען בעפרייט געווארען פון צו בעזוכען די פראטעסטאנטישע תפלות.

אין יענער שול געפינען זיך פיעל מעהר אידישע קינדער ווי קאטוילי־שע, און דערווייל האבען מיר נאך ניט געהערט, אז זייערע עלטערען זאלען האבען צוגעשיקט בקשות צו דר. מ'קיי, אויך אויסצישליסען די אידישע קינדער פון די פראטעסטאנטישע דרשות.

אידישע עלטערען! מיר מאכען אייך וועגען דעם אויפמערקזאם דערלאזט ניט, אז די יונגע הערצער פון אייערע קינדער זאלען אין זיך אריינזאפען די מיסיאנערישע דרשות. גענוג אז איהר פערנאכלעסיגט די אידישע ערציהונג פון אייערע קינדער, שטויסט זיי נאך ניט מיט די איי־גענע הענד אין פרעמדע לאגער אריין.

איהר קענט עס פערמיידען דורך וועניג מיה, דערלאזט זשע ניט, אז אינזערע קינדער זאלען פערפרעמדט ווערען פון אונזער פאלק.

טהוט עס צוליעב זיך, צוליעב אייערע קינדער, און צוליעב אייער פאלק.

טהוט עס גלייך!

אורשפרינגליכע זויבערקייט

די ריכטשנור וועלכע מיר האבען זיך געשטעלט פאדערט דאס

"SALADA"

טהעע

זאל תמיד ענטהאלטען די פיינסטע, פרישעסטע און יונגסטע בלעטלאך, שווארצע, געמישטע און גרין.

שטיקלאך און ברעקלאך

.1

און ווייערער פייערען מיר אונזער יום טוב סוכות.

קומט אן דיעזער יום טוב, שוויסט ארויס פאר מיינע אויגען דאס גאנצע בילד פון אונזער געשיכטע, פון מיין מארטירער־פאלק.

סוכות — איז עס דען ניט א סימבאל, דער ריכטיגסטער סימבאל פון אונ'זער וואנדער פאלק?

פערלאז דיין הויז, דיין היים, דיין פאמיליע, דיינע טייערע און ליעבע און וואנדער, נעה איבער די שליאכען און וועגען! טאג אדער נאכט, ביים שיין פון דער זון, אדער פון דער לבנה און שטערן, תמיד זען פאר דיין וואנדער וועג, און זוך אינ'ם בוזים פונ'ם לעבען דיין צוקונפט.

און ניט איבער פרעכטיגע גערטנער און פעלדער בעדעקטע מיט בחואה, מאך דיין וואנדער־וועג. שפאן איבער יענע וועגען ארום וועלכע עס געפינט זיך ניט קיין שאטען פונ'ם בוים, וואו עס הערט זיך ניט דאס רוישען פון די פויגעל־פליגעל, און וואו דער וואנדערער מוז זיי־נע פערטריקענטע אז פערשמאכטע ליפ־פען, פאר דורשט בייסען.

פערלאז דיין הויז, און ציה זיך אין סוכה אריבער!

אין יאהר אויס, יאהר איין, געזעגענ־נען מיר זיך מיט אונזערער שטענדיגער וואוינונג, און צייהן אין ביידעל אריבער.

און עס האט א פאלק מורא, טאמער וועט ער זיך פערגעסען, אז עס איז א וואנדער־פאלק, וועלכעס מוז תמיד דעם שטעהען אין האנד האלטען, און יעהרליך ווערט דער זכרון אבגעפרישט.

אויף נאנצע־אכט טעג, וואנדערט א פאלק אריבער, אום זיך אין זיין געשיכטע פון דער פערגאנגענהייט, און געגענוואר־טע צו דערמאהנען.

אין ווען עס פרעגט א זוהן א טאטען, יוארום? קומט דער ענטפער, וועלכער האט שוין פיעלע דורות, אונטער זיך גע־זעהן: דאס וואנדערט א פאלק! דאס פייערט א פאלק זיין וואנדערונגס־יום טוב! דאס דערמאהנט זיך א פאלק אינ'ם הויפט פארדים, פון וועלכען זיין געשיכ־טע איז געווארען געוואנדערן.

.2

איין בילד קען מיר פון מיינע אויגען ניט אוועקנעהמען.

איך האב דאס בילד קיינמאהל גע־זעהען, דאך שטעהט עס ווי לעבעדיג פאר מיינע אויגען.

דאס איז געווען אינ'ם יאהר פינף טויזענד, זעקס הונדערט און זעקס און זיב־ציג, לויט אונזער פאלקס־צעהלונג.

פאר יענעם יאהר, האט זיך די אל־טע אידישע קהלה געלעבט רוהיג און גע־לאסען. ארים אבער איינגעפונדעווען, ניט רייך, אבער געהאט גענוג אויף איהרע הצטרכות'ן.

און עס האט דעם שניידער זיין נאר־דעל ערגעהרט, און דעם שמיד זיין האר־מער געשפייזט. אויף דער שוסטער און טרעגער האבען זיך ניט געהאט וואס צו קלאגען, יעדערער האט זיין שפייז גע־האט, און האט איינעם א חלק עסען גע־פעהלט, זיינען געווען אין גענוג נדבי לב, וואס האבען עס פאר איהם געשאפען.

געלעבט האט זיך רוהיג דאס שטע־טיל פאר זיינע קראנקע א חברה לינת הצדק און א הקדש געהאט, פאר די ארימע א הכנסת אורחים און פרוטות בע־זארגט פאר די קינדער תלמוד תורות און, חדרים געשאפען, און שוהלען און בתי מדרשים אויסגעבויט, וואו דאס אידישע ווארט איז געקלונגען, אויסגעמישט מיט דור'ס געזאנגען.

און עס האט געלעבט דאס שטעטיל רוהיג און פאטריארכאליש, געלעבט און געהאפט, געהאפט און געלעבט.

פלוצלונג איז א שטורם אנגעקומען.

אין עס זיינען געפאלען זיי שטרוי זייר־ערע ארימע הייזלאך, בענראבענדיג אונ־טער זיך פיעלע פון לייערע בעוואוינער, און רויבענדיג פונ'ם שניידער זיין נאדעל און פונ'ם שוסטער זיין נאל, וועלכע האב־בען איהם מחיה פערשאפט.

און צוזאמען זענען גענומען געוואר־רען, די דערשראקענע פונ'ם שטורם. אויף'ן מארק פלאץ האט מען זיי גע־בראכט.

פאר זייערע אויגען האט אלעס נאך געשווינדעלט, פון שרעק און קלעם האב־בען זייערע ליפען געציטערט. איז זייערע אייערען האט נאך געקלונגען דאס פיי־פערליי פונ'ם שטורם. א ציטער איז ארי־בער איבער דער מחנה. זיי האבען ניט פערשטאנען אלעס וואס מען האט דארטען אויפ'ן מארק־פלאץ צו זיי גערעדט. בלויז איינער דער שטארקסטער פון דער מחנה, האט בעגריפען דאס וואס מען פער־לאנגט פון זיי. „זיי מוזען דאס שטע־טיל פערלאזען!"

„פערלאזען גלייך!"

און עס ציהען זיך די מחנה איבער די וועגען. זיי געהן!

אין עס האבען זיך שטעטיל מיט שטעטיל בעגעגענט און עס האט זיך מחנה מיט מחנה בעהעפט, און זיי גען־גען. ליעבע, הארציגע ברידער און שוועס־טער וואנדערער, ביי אייך איז די סוכה יעצט מעהר ניט קיין סימבאל.

א ווירקליכקייט, א טרויעריגע ווירק־ליכקייט.

.3

מען זאגט מיר, אז היינט פייערען מיר אונזער חג האסיף.

אוי שטן, ווארום האסטו זיך אנגע־זעצט כלוים אויף אונ'ז, ווארום זוכסטו ניט קיין אנדערע פאר דיינע פיילען.

מיר פייערען א חג האסיף. מיר לויבען און זינגען פאר די פעלדער, וועל־כע זענען בעדעקט מיט פעטע זאנגען, און ביימער וואס זענען בעהאנגען מיט פרוכט.

מיר און פעלדער! מיר און נאטט ברכה! וועלכע שיכות האבען מיר איינג מיט'ן צווייטען. מיר האבען דאך שוין פון לאנג דעם פעלד־ריח פערגעסען. מיר קענען דאך דעם דארף און די קאלאניע בלויז פון „הערען און לעזען".

לאך, לאך, טייוועל, א פאלק וואס איז שוין פון אזוי לאנג פון דער נאטור פערפרעמדט געווארען, פייערט א נאטור יום טוב.

און דאס איז דאך אונזער גאנצע טרא געדיע.

זאלען מיר מיט פאלמען, לולבים און אתרוגים פאראייראן, עס דערמאהנט אבער דאך אונז בלויז אין אונזער אמא־ליגער גרויסקייט, אז אמאהל, שוין גאר לאנג, זענען מיר אויך א פאלק געווען. אמאל!

אבער היינט זענען אנדערע צייטען.

היינט וויל אן ארונטערגעזעצטער און אין גלות פערטריבענער קעניג, זיך מיט זיין קרון כבפוצען.

דאס וויל דער קעניג, אין זיין אמאה־ליגער גרויסקייט זיך דערמאהנען.

און עס וואנדערט דער גרייז גרויער קעניג, ביז שפעט אין דער נאכט, איבער יענען און שליאכען, ביז וואנען ער גע־פינט א שטיין, וואו זיין מיערען קאפ אויסצורוהען, אום מיט זוגען־אויפנאנג ווייטער זיינע מיערע פיס צו קענען שלע־פען.

* * *

עס פייערט א פאלק דעם זכרון פון זיין אמאליגער גדולה, עס דאנקט פאר זיינע אמאליגע פעלדער און ווייגגערטנער, אום ווייטער צו קענען איבער זיין וואנ־דער־וועג שפאנען.

א. ריינוויין.

קיין פעליטאן לכבוד סוכות

(פעליטאן)

פון י. ראזען.

אלע ימים טובים קענען ריענען אלס שטאף פאר א פעליטאן, אויסער סוכות.

איך וואלט עס אייגענטליך אייך ניט געדארפט אויסזאגען. היינטיגע צייטען ראדף א מענש זיך היטען צו אנטפלעקען זיין שוואכע זייט. איך וויל אבער זיין מיט אייך, לעזער, אפענהערציג און איך זאג עס אייך אויס.

כמעט אין יעדער זאך קאן א פעלי־טאניסט ווי עס איז אויסקראצען דאס הומאריסטישע און ווי עס איז דאס ארויף וואדרפען אין א לייכטער פארמע אויפ'ן פאפיער און דאס סערווירען מיט א שמיי־כעל פאר זיינע לעזער.

און דאס זעלבע קאן מען זאגען וועגען אלע אידישע ימים טובים.

אויסער סוכות.

סוכות קאן בשום אופן ניט דיענען פאר לייכטען שטאף צו מאכען דערפון דאס ליטעראריש מאכל וואס דופט זיך, א דאנק די פראנצייזן, פעליטאן.

איך וועל פערזוכען דאס אייך צו בעווייזען:

פון פסח, ווער עס קען נאר, קאן מא־כען נאנצע פעק מיט פעליטאנען.

מכות איז א טייערער שטאף, ווער ווייס עס ניט, איבערהויפט פאר א פרעה.

קנייד'לאך, עראינערען אייך לכל הדיעות אין באמבעס, און איהר האט שוין א קנייד'ל־באמבענדיגען פעליטאן, א מחיה.

היינט, יחיו!

פון יחיו אליין וואלט איך געמאכט צוויי פעליטאנען.

פונ'ם אפיקומן איז דאך אבגערעדט.

דאס איז דאך בעשאפען געווארען אלס שטאף פאר הומאריסטען מכל המינים.

היינט דער סדר מיט'ן מלך, מיט ר' יהודה, ן וואס האט געמאכט די סמנים אויף די מכות, מיט'ן אחד מי יודע, מיט דיא פיער קשיות.

דער גאנצער עסק איז דאך א פרעה־ליכער און נעעט אייך ביים הארצען און בעט זיך פשוט ביי אייך:

נעהם שרייב א לעבעדיג זאכע'לע, אויפ'ן הארצען איז אזוי כל חמירא'דיג, אזוי זויער, אזוי עבדים היינו'דיג, טאָ נעהם שרייב עטוואס דאס'יג, ווי מיין שכן וואלט זיך אויסגעדריקט.

דאס איז וועגען פסח. א יום טוב וואס איז כמעט לכתחילה געגעבען געווארען, פאר'ן פעליטאניסט.

דאן קומט שבועות. ווער ווייס ניט אז שבועות'דיגע בלינצעס זיינען מששת ימי בראשית שטאף פאר אזעלכע אידען ווי מיר זיינען...

פון תשעה באב קאן מען ניט שרייבען, איז אבער פאראן אן עצה:

מען נעהמט אז מען קאמבינירט תשעה באב מיט פורים, מען פערגלייכט, מען נעהמט אראב מען לייגט צו אז פון ביידע אין איינעם קאן מען — אויב מען וויל נאר — מאכען א נאנץ אינטערע־סאנטע זאך, מיט אן הקדמה און מיט'ן עפיליאן און עס ווערט ווי עס איז א פעלי־טאן אפילו פון תשעה באב.

פון ראש השנה, ווייסט איהר דאך איז פאראן'פיעל צו שרייבען: מען נעהמט אם אלטע יאהר מען פיהרט עס צו קבר ישראל, מען זאגט קדיש און מען הוסט זיך אויס, און מען מאכט זיך גרייט, צוא בעגעגענען דאס נייע יאהר מיט א ברייטען בואך לשלום. מען רעכענט אויס וויפיעל צרות דאס אלטע יאהר האט געבראכט, און סחורה פון יענעם סארט פעהלט קיין מאל ניט, און מען זאגט נביאות וואס דאס נייע וועט ברייגגען, און, ווי איהר ווייסט, אז מען זאגט נביאות אסאן זיך גרויסע נארישקייטען, און אהין אהער, אביסעל וועגען תשליך, וועגען א דערשטיקטען קול שופר, און — עס ווערט ווי עס איז א פעליטאן.

אפילו לכבוד יום כפור קאן מען שריי בען א פעליטאן:

ווייסט מען אביסעל.

וואו איז דער אונגליק? א מענש וואס לאכט א גאנץ יאהר, מעג זיך פערגינען איין מאל אין יאהר א וויין צו טהאן...

און, לאמיך אייך זאגען, אז דער עולם האט ליעב צו זעהן א לאכערינען וויינען.

ווער ליופט עס ניט הערען קארוזא'ן וויינען אין דער אפערא פאליאטשי? א פאיאיז דאכט זיך א מענש קאטארו וואס מאכט יעדען א גאנץ נעהענדיג יאהר לאר־כען, און צום סוף, גאר פלוצים — ער וויינט.

א מין וויינען! שטיקער הארץ רייסט ער ארויס.

און דער עולם האט ליעב וויינען, דאס הייסט אז יענער וויינט, איבערהויפט ווען א לאכערינער וויינט.

עס נעהמט מעהר ביים הארצען.

און אז דער עולם האט ליעב, ווייסט איהר דאך, טהוט מען איהם צוליעב.

וויינט מען.

עס איז אפילו זעהר שווער. איבער־הויפט פאר א מענשען וואס קוקט אויף דער וועלט דורך ליכטיגע ברילען און זעהט אין אלעס בלויז דאס שעהנע, א שעהנע וועלט, שעהנע מענשען, א שעה־נער אבהנויש און א ניש קשה'דיגער סוף — ווער הערט עס די פערבקומרעטע פעסימים טען? — א שעהנער הימעל מיט שטערען, א שעהנער שטורם א שעהנע מלחמה, א שעהנער בית עולם מיט נאך שעהנערע הברים, אלעס, קורץ, שעהן א מחיה פאר אזא מענשען. זאג איך, איז ניט אזוי לייכט צו וויינען, נאר, ווי געזאגט, אז די ליעבע לעזער ווילען, טהוט מען זיי דאס אין מאל אין יאהר, לכבוד יום כפור צוליעב.

יעדענפאלס, מען קריעגט ווי עס איז ארויס א פעליטאן.

הושענא רבה דארף איך דאך א פרעה־ניט דערצעהלען אז דאס איז א טהעמא פאר אנישי שלומינו.

מען נעהמט א אידען וואס האט א גאנץ יאהר געזונדיגט, א איד וואס האט א גאנץ יאהר פארגעסען אז עס איז פא־ראן א גאט און מענשען אויף דער וועלט, איינער וואס האט א גאנץ יאהר געמיינט אז ער איז דאס מיטעלסטע פינטעלע ארום וועלכען די גאנצע וועלט דרעהט זיך, אט אזא אידען נעהמט מען און מען שטעלט איהם אוועק'עט ביי א שטענדער און מען הייסט איהם קלאפען און קלאפען, אלס סגולה אויפ'ם ניי צו מענען זינדיגען, און אז א שרייבער הייסט זיין "העלד" קלא־פען, ווייסט איהר דאך, קלאפט ער, און און ווען אזא נפש קלאפט ווערט דערפון א אויסגעצייכענטער פעליטאן...

בלייבט מיר איבער שמחת תורה.

דאס פערשטעהט איהר דאך אליין אז דער פרעהליכסטער אידישער יום טוב איז יעלבסטפערשטענדליך א צאצקעדיגע טהעמא פאר א שמחת'דיגען שרייבער.

בלייבט איבער דער איינציגער יום טוב סוכות.

סוכות, רבותי, איז ניט קיין טהעמא פאר א פעליטאן. עס איז ניט די צייט דער פאר, דער ענין, חג האסיף איז ניט אזעל כער, און אויפ'ן הארצען איז אויך ניט אזוי אז, אי, אי צו שרייבען פעליטאנען.

איך האב ניט, רבותי קיין טהעמא פאר א סוכות'דיגען פעליטאן.

איהר האט, זאגט איהר? מהיכא תיתי נאט אייך די פען און שרייבט.

וויינען קאן מען ווען דער עולם פאדערט עס, מען קאן שוין ווי עס איז אויסזוכען א טהעמא.

לאכען אבער, ניט תמיד... יעדענפאלס, ניט לכבוד סוכות.

און דארום, רבותי, האב איך ניט גע־שריבען קיין פעליטאן לכבוד דעם יום טוב.

דעם ארימאנ'ס צווילינג

דעם קענעדער אידענטהיט'ס צווילינג — דעם "פערבאנד" קאנווענשען" און דעם "פעדעריישאן אוו זייאניסט'ס" קאנווענשען — "ווערוצצו הבנים"...

פון א. ב. בענעט.

אונזער קליינער, ארימער אידישער שוב פון קענעדע האט די לעצטע צייטען געטראגען אויפ'ן פנים א שמייכעל פון גליקליכע ערוואר טונג. באלד באלד, וועט ער בעבענשט ווערען מיט א קאנווענשען— א קינד, וועלכעס זאל, ווי יעדעס קינד, יעגען אלס א סימבאל פונ'ם מענשליכען פעראייניגונגס אינסטינקט. די יעניגע איינצעלנע וועלכע פיהלען אז זיי האבען אן אינטימען אינטערעס אין די וויכטיגע לעבענס־פראגען פונ'ם כלל האבען זיך פשוט געפרעהט מיט די ערמומטיגענדע ער־שיינונגען פון פעראייניגונג צווישען די אידען הן פון די פעראייניגטע שטאאטען, און הן פון קענעדע. דאס וואס איז לאנג געווען א שימערענדער אידעאל אויף די ווייטע הימלען פון האפנונג און שטרע־בונג האט געהאלטען ביים פערוואנדעלט ווערען אין א ווירקליכקייט — אין א ממשות'דיגער, קאנקרעטער ווירקליכקייט.

איין צוועק — איין אידעאל — איין יודענטהום — איין פלאטפארם — איין קאנווענשען — איין סימבאל און איין אויסדרוק פון א פאלקס עקזיסטענץ — בעוואוסטזיין — אויף דעם האט מען זיך געריכט און געהאפט, אויף דעם אויסזיכט פון דער אויספיהרבארקייט דאפון האבען הערצער געקלאפט מיט נחת'דיגע ערער־גונג.

אבער פלוצלונג לויפט דורך א ציטער דורך דעם קערפער פון דער האפנונגספאָ־לער מעובדת. עס ווערט קאלעמוטנע אופ'ן הארצען. עפעס ווארפט זיך מארגע אין כויך.. וואס איז דאס? א צווילינג! יא, אזוי ווייזט עס אויס. צוויי — און עפעס שליידערען זיי זיך ארום פונקט ווי זיי וואלטען זיך געשלאגען!

"ווערוצצו הבנים בקרבה"... געהט מען פערביי א טעמפעל פון קאנסערוואַ־טיזמוס חאפט זיך און רייסט זיך איינער פון זיי. געהט מען פערביי דעם קווארטיר פון דער דעמאקראטיע שטויסט און זיהט זיך דער אנדערער... איינער שלעפט אהער און דער אנדערער שלעפט אהין.

און דאס איז אן אונגליק. אונזערע מעוברת קען קיין צוויי בשום אופן נישט פערטראגען. פון די צוויי ווערט קיין איי־נער ניט בלייבען לעבען. דאס וועט זיין דער סוף. אין דעם געדאנק פון אן אייג־ציגעס קינד זענען געווען אריינגעוועבט די שעהנסטע פערים פון דער מעוברת־כשמה. אלע איהרע האפנונגען, אלע איה־רע אידעאלען, אלע איהרע טרויסטען זיי־נען געווען מאמענטען אין דער פארשטע־לונג פון דעם איין שמייכלענדעס קינד וועלכעס וועט ערשיינען און פערזיסען איהר טרויעריגעס לעבען. אבער די נייע ענטדעקונג צוישלאגט אלע פלענער און פערשווארצט דעם הימעל מיט וואלקענס פון פערצווייפלונג, א צווילינג — דאס איז גאר ניט דאס אויף וואס מען האט זיך געריכט. פיר א שוואכעס און ארימס וועז־זען איז א צווילינג ניט קיין דאפעלטעס גליק; זאגדערען גאר פערקעהרט א פער־צווייפאכונג פון דעם לאסט.

און ווער ווייסט, עס קען פאסירען ניט נור אז דער צווילינג זאל גאר צו ליכט ניט קומען אויס מאנגעל פון נאהרונג און עקזיסטענץ מעגליכקייט; עס קען פאס־רען אז די מעוברת אליין זאל די ענטוי־שונג ניט קענען איבערלעבען. פון גרויסע ענטוישונגען נאכדעם ווי די האפנונגען ווייגען געווען שטארק געשפאנט קומט קיינ מאל קיין טוט ניט ארויס...

— — — — — — — — — — — — — —

צוויי קאנווענשאנס וועלען מיר האבען מיט'ן צוועק צו פעראייניגען דאס קענע־דער יודענטהום. איין קאנווענשאן פער־רופט דער עקזיסטירענדער "אידישער פאלקס פערבאנד" און דעם צווייטען אי־ניציאטיוו די קענעדער פערעריישען פון צייאניסטען. און ביידע ווערען געפלאנט פיר אונגעפעהר די זעלבע צייט — איינער אין מאנטרעאל און דער צווייטער פילייכט אין סאראנטא.

מען דארף קיין סך ניט קלעהרען צוא פערשטעהען אז עפעס איז ניט גלאט אין אזא מין פראגראם. די סתירה ווארפט זיך גלייך אין די אויגען: צוויי בעזוגי דערע קאנווענשאנס צו פ ע ר א י י נ ג ע ן דעם קענעדער אידענטהום — ווען עס וועלען זיין צוויי בעזונדערע קאנ־ווענשאנס וועלען מסתמא געפינען זיך מחיצות וועלכע זאלען אבטהיילען איין פארטיי פון דער אנדערער, אז ניט וואל־טען דאך קיין צוויי קאנווענשאנס ניט געווען, און עס וואלט געווען נור איינער. און ווען איין פארטיי וועט זיך צוזאמענ־קוטען ביי איהר קאנווענשאן וועט זי דאך מסתמא האבען עטוואס צו זאגען וועגען דער אנדערער פארטיי וועלכע מאכט שבת פאר זיך, און אויפ'ן שכל לייגט זיך אז קיין קאמפלימענטען וועט מען זיך ניט ווארפען איינער דעם אנדערען. אלזא דער רעזולטאט פון די "פעראייניגונג" קאנ־ווענשאנס קען אנדערש ניט זיין ווי א פערשטארקונג און קריסטאליזירונג פון ד סבות וועלכע האבען ארויסגערופען די צ ו ו י ל י קאנווענשאנס. אנשטאט א האפנונג פון פעראייניגונג וועלען מיר האב־דעם ארימאנס 2 בען צו טהון מיט דער טאטזאכע פון צוי־שפליטערונג.

שטעלט זיך האר'ם די פראגע: וואס פאר א כחות זיינען עס די וועלכע ארבייי־טען פיר די צערשפליטערונג פון די פע־הנקייטען פון דעם קענעדער יודענטהום אין דער יעצטיגער עת צרה? האבען מיר זיך צו רעכענען מט דער קראפט פון שטאר־קע טענדענצען וועלכע שטאמען פון די טיעפע אבגרונדען פון טעמפעראמענט און אלגעמיינע לעבענס אנשויאונג? אדער האבען מיר זיך צו רעכענען בלויז מיט צופעליגע אורזאכען וועלכע האבען קיין ממשות ניט און מוזען צושמעלצען ווערען. אונטער דער ליכט פון קריטיק?

ווען מיר גיבען א קוק אויף דער לאגע אין די פעראייניגטע שטאאטען, זעהען מיר אז דארט אז ניטא קיין אחדות אין בעצוג צו דער אויפפאסונג פון דער יעצטי־גער פראבלעמע. דארט זיינען אויך פאר־ראן צוויי לאגערען, צוויי מחנות וועלכע קוקען ניט פריינדליך איינער אויף דער אנדערער. דארט האבען מיר אויף איין זייט דעם "אמעריקאן דזשואיש קאמיטע" מיט איהר פלאן פון א קאנפערענץ און אויף דער אנדערער זייט די פאלקס בעוועגונג וועלכע הייקט אויס איהר פער־לאנג אין דעם ווארט "קאנגרעס". פערזוכען זיינען געמאכט צוא וועגען צו שליסען שלום צווישען ביידע לאגערן אבער אהן ערפאלג, און וואהרשיינליך וועט קיין שלום קיינמאל קענען געשלאסען ווערען צווישען זיי.

אבער דאך קען קיינער פון די "קאנ־גרעסניקעס" ניט האבען קיין ענמת נפש פון דעם פאקט דאס זייער פאפולערער פלאן פון א קאנגרעס האט געגנער צווישען די אנהענגער פון דער אמעריקאן דזשו־איש קאמיטע מעטאדע. אין גענענטהייל די אפאזיציאן מצד דער אמעריקאן דזשו־איש קאמיטע איז געווען דער שטארקס־טער פאקטאר אין דער ענטוויקלונג פון דעם קאנגרעס רעיון אין א פאלקס האפ־נונג. דער קאנגרעס פלאן ענטשפריכט א לעבענס אנשויאונג וועלכער איז פונקט דער היפוך פון דעם כלל בעגריף פון דער

(פארטזעצונג אויף פיידזש 5)